

Rekordní rok eroze půdy a extrémní teploty. Ekologické organizace vyzvaly vládu, aby neodkládala adaptaci zemědělské krajiny

5.9.2024 - | Zelený kruh

V Monitoringu eroze je už na začátku září zaznamenáno přes 440 erozních událostí. Tento počet je vyšší, než za kterýkoliv celý sledovaný rok v minulosti.

Ukazuje to pomalé a nedostatečné kroky v adaptaci zemědělské krajiny na dopady klimatické změny. Nedaří se také zvrátit úbytek polních ptáků ani opylovačů. Nevládni ekologické organizace proto vyzvaly otevřeným dopisem předsedy koaličních stran, aby neopouštěli vládní závazky a zastavili ministra zemědělství Marka Výborného v dalším oslabování ekologických požadavků zemědělských dotací. [1]

Dopis podepsala asociace ekologických nevládních organizací Zelený kruh, Hnutí DUHA, Česká společnost ornitologická a WWF v Česku. Kritizují zejména odkládání a oslabování ekologických podmínek dotací ze Společné zemědělské politiky, hlavního veřejného finančního zdroje pro zemědělské hospodaření. Organizace konstatují, že přes slibné počáteční kroky při nastavování zemědělských dotací ze Společné zemědělské politiky a některé další pozitivní kroky vidí bohužel v posledních měsících ústup vlády od tohoto úsilí a kontraproduktivní kroky.

Organizace proto žádají, aby vláda zachovala v největší ekologické dotaci pro zemědělce, tj. Každoroční 6-miliardové celofaremní ekoplatbě, klíčový požadavek na vyčlenění ploch pro přírodu, tedy krajinných prvků, úhorů a ochranných pásů. Díky podmínce v krajině vznikly desetitisíce hektarů přínosných ploch, které by nyní z krajiny opět zmizely. Odstranění podmínky se ministr zemědělství Marek Výborný snaží prosadit bez ohledu na svého stranického kolegu ministra životního prostředí Petra Hladíka, který s odstraněním podmínky bez náhrady nesouhlasí a kterého ministr Výborný obešel porušením jejich dohody. [2]

Bez podmínky se vládě dle organizací nemůže podařit naplnit svůj závazek z programového prohlášení vyčlenit desetinu zemědělské půdy pro ochranu biodiverzity. [3] Je přitom pravděpodobné, že zásadní oslabení ekologických požadavků odmítne i Evropská komise a zemědělci se tak o zachování podmínky dozví příliš pozdě.

Tento krok ministr Výborný prosazuje v situaci, kdy byl zaznamenán rekordní počet erozních událostí. K 3. září bylo registrováno 448 událostí v rámci aplikace Monitoring eroze. [4] Za celý minulý rok přitom bylo zaznamenáno 238 událostí. Překonán je i dosavadní rekord 424 erozních událostí z roku 2019. Odložení účinnější protierozní ochrany prosazené ministrem Výborným dle odhadu VÚMOP naši republiku jen letos stálo 15 miliard korun. [5] Letošní léto je také třetím nejteplejším létem v historii měření v Česku. [6] Nadále navíc ubývá biodiverzita z krajiny. Například od roku 1982 ubylo již 40 % polního ptactva a tento úbytek se stále nedaří zastavit. [7]

Organizace v dopisu také upozorňují, že bez zachování ekologických ambicí v zemědělských dotacích nebude možné plnit závazky z nařízení EU o obnově přírody, které vláda podpořila. Namísto postupných kroků pak bude nutné činit mnohem rozsáhlejší změny rok od roku.

Martin Rexa, koordinátor zemědělské kampaně Tohle Žeru Hnutí DUHA, říká: “Kroky ministra Výborného jdou proti slibům této vlády a proti potřebám naší krajiny. Postup, jakým ministr

kroky prosazuje, svědčí o tom, že více naslouchá agroprůmyslovému byznysu než svému kolegovi, ministru Hladíkovi. Jeho návrhy by ale vedly k plýtvání veřejnými prostředky a to v době, kdy rekordní eroze odhaluje zranitelnost naší krajiny a nutnost ji urychleně adaptovat na dopady klimatické změny.”

Alžběta Procházková, zemědělská expertka WWF v Česku, říká: *“Tzv. neproduktivní plochy mají velký protierozní potenciál. Rušit je v době, kdy klimatické změny dopadají na Českou republiku srážkovými i teplotními extrémy a zvyšují tak významně riziko eroze, je nezodpovědné a neprozíravé. Ministerstvo by se mělo místo rušení zavedených opatření soustředit na to, jak zemědělcům pomoci opatření co nejefektivněji zavádět, aby se nejednalo o plochy bez užitku, jak je mnozí nesprávně vnímají, ale o plochy ozdravné, tak jak to má také podle smyslu opatření být.”*

Václav Zámečník, zemědělský specialista České společnosti ornitologické, říká: *“Stávající vláda si dobře uvědomila, že klimatické změny jen prohloubí ekologické problémy české krajiny. I proto si dala za cíl vymezit až desetinu zemědělské půdy pro ochranu přírody, ale tento plán má nyní zásadní trhliny. Zrušení povinnosti vyčlenit část ploch pro přírodu v rámci ekoplatby fakticky znamená, že další kroky ke zdravější krajině se odkládají na neurčito – jak dokládá posledních 20 let od vstupu do EU, do menších dobrovolných opatření na podporu přírody se zapojuje jen zlomek zemědělců.”*

Poznámky:

[1] Otevřený dopis ekologických organizací předsedům a předsedkyni vládních stran

[2] MŽP a MZe se nejprve shodla na kompromisním návrhu, který zachovával podmínku vyčlenění 2 % ploch pro přírodu oproti původním 3 %. Návrh byl projednán na Monitorovacím výboru SZP v červnu. Poté však ministr Výborný pod tlakem zemědělských organizací podmínku odstranil a ministr Hladík si vyjednal alespoň alternativní podmínku vytváření krajinných prvků na velkých polích. I tu však ministr Výborný ignoroval a do per rollam hlasování v Monitorovacím výboru v srpnu předložil návrh bez obou podmínek. MŽP proto s dalšími 5 členy výboru hlasovalo proti návrhu a žádalo o dodržení dohody. MZe však odpovědělo, že od obou podmínek ustoupilo kvůli nesouhlasu zemědělských organizací.

Výsledky hlasování:

https://mze.gov.cz/public/portal/-a52724—INiB-b4Y/vysledky-hlasovani-3.-per-rollam-mv-sp-szp-2023-2027?_linka=a596418(odkaz je externí)(odkaz je externí)

Vypořádání připomínek s vyjádřeními MŽP a MZe:

https://mze.gov.cz/public/portal/-a52726—sVXnrzjv/priloha-c.-1-vyporadani-pripominek?_linka=a596436(odkaz je externí)

[3] <https://vlada.gov.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/>(odkaz je externí)

“Minimálně desetina zemědělské půdy bude do roku 2030 aktivně chránit opylovače a celkovou biodiverzitu (meze, nárazníkové pásy, větrolamy, úhory).”

[4] <https://me.vumop.cz/app/>(odkaz je externí)

[5] https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/eroze-pole-zemedelstvi-protierozni-vyhlaska-kdu-csl-ministr-ze-medelstvi_2408270500_fil(odkaz je externí)

[6] https://www.chmi.cz/files/portal/docs/aktuality/2024/Klementinum_srpen_2024.pdf(odkaz je

externí)

[7] Úbytek polního ptactva je ve Zprávě o životním prostředí zaznamenán na str. 253.

https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2023/12/Zprava_ZP_CR_2022.pdf

<https://zelenykruh.cz/rekordni-rok-eroze-pudy-a-extremni-teploty-ekologicke-organizace-vyzvaly-vladu-aby-neodkladala-adaptaci-zemedelske-krajiny>